

לב להבין

הבנה ועיון במקרא על סדר פרשת השבוע

לב הדברים – ביאורי מקראות

ולפי זה נבין – פר העלם דבר כיון ע"י מעשיו מתכפר החטא לגמרי, דינו להיות בפנים, כיוון שמעכשיו כל מעשיהם לרצון לפני השם, אבל פרה אדומה שלא נשלמה כפרתה גם לאחר עשייתה, לכך נעשית בחוץ, כיוון שעדיין לא ראוי דמה לבוא לפני העדות עד שתתקיים בה הכפרה השלימה.

ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה הפאות הוא: (יט, ט)

מכאן למדו חז"ל שנצטוו בני ישראל לשום בבית המקדש צנצנת עם אפר הפרות שנעשו עד כה. ובכך נשלמו ג' דברים שהיו למשמרת לפני השם: א. צנצנת המן. ב. מטה אהרן. ג. אפר פרה. והמתכונן יראה שהם כנגד ג' החטאים שחטאו ישראל במדבר, כנגד חטא המרגלים – שהיה פגם באמונה בהשגחת ה' עליהם נצטוו שיהיה להם המן שירד להם מהשמים לעדות עולם להשגחת ה' על יראיו. כנגד חטא קורח ועדתו – שביקשו לערער על שבט הכהונה – נצטוו לשים את מטה אהרן לפני העדות לאות לכל בני מרי, וכנגד חטא העגל נצטוו לשמור חלק מאפר כל פרה ופרה אשר עשו ישראל לכפרת חטא זה.

אבל בעוד צנצנת המן ומטה אהרן היו בקודש פנימה לפני העדות, אפר הפרה כיון שנאמר בו 'מחוץ למחנה', למדו בו חז"ל שאינו נשמר בקודש פנימה אלא רק מעבר לחיל. וסיבת הדבר היא שבניגוד לחטא קורח והמרגלים, חטא העגל עדיין לא הושלמה כפרתו, כמו שנתבאר, ואם כן אין מן הראוי שיהיה לפני העדות, כדי שלא יהווה להם למזכרת עוון לפני ה'.

ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה הפאות הוא: (יט, ט)

ממה שאמר לנו הכתוב – 'חטאת היא', נוכל ללמוד שפרה אדומה באה בעיקרה בתורת קרבן חטאת. ובדבר החטא עליו היא מכפרת, כבר גילו לנו חז"ל שהיא באה ככפרה על חטא העגל. והנה דבר זה יפתח לנו פתח גדול להבין את עניינה.

ראשית בזה יובן מה שבאה לטהר טומאת המת, שהרי במעמד הר סיני חזרו לדרגת אדם הראשון קודם החטא, ובטלה המיתה מעליהם. ולאחר החטא ירדו ממעלתם וחזרה להם המיתה, נמצא שטומאת המת יסודה מטומאת החטא שעליו באה הפרה לכפר, ולכך היא גם מטהרת את טמא המת.

והנה המתכונן ימצא שפרה אדומה משתווה בסדר הקרבתה והזאותיה לפר העלם דבר של ציבור, אשר ציותה התורה להביא כאשר שגגו ועברו רוב העם על חטא עבודה זרה, דבר המקביל למה שקרה בחטא העגל. אבל חלוקה היא במעשיה בכך שפר העלם דבר שחייטתו לפני המזבח והזאותיו בקודש פנימה, ורק שריפתו היא מחוץ למחנה, בשונה מפרה שכל מעשיה נעשים בחוץ.

והחילוק הוא שפר העלם דבר מכפר על חטא ע"ז שעברו פעם אחת, ואילו פרה שבאה כדי לכפר על חטא העגל, החטא לא מתכפר בפרה אחת אלא כפרתה נמשכת לאורך הדורות כולן, ובכל פרה ופרה נמחה ומתכפר עוד חלק מחטא שורשי זה, עד לאותה הפרה שעתידה להיעשות בידי משיח צדקנו בב"א ואז תושלם הכפרה לחטא זה ויבולע המוות לנצח.

וַיִּבְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְּבַר צֶן בְּחֹדֶשׁ הָרְאשׁוֹן
וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקֹדֶשׁ וּתְמִת שָׁם מְרִים וּתְקַבֵּר שָׁם: (כ, א)

וברש"י הביא מחז"ל - למה נסמכה מיתת מרים לפרה
אדומה לומר לך, מה קרבנות מכפרים אף מיתת צדיקים
מכפרת. מאמר חז"ל זה טעון ביאור רב, והרי כל התורה
כולה מלאה מענייני הקרבנות, ומדוע נסמכה מיתת
מרים דווקא לפרה אדומה אשר בשם קרבן תקרא רק
מחמת שקראתה התורה בלשון חטאת.

והנה כבר הובא שמה שגרם לעונש המיתה שיבוא עליהם
הוא חטא העגל. אבל מרים כלל לא הייתה בחטא זה -
לבד ממה שהנשים לא השתתפו במעשה העגל, הרי
נמנתה על שבט לוי שלא היה בחטא זה, ואם כן נמצא
שאין בידה מאומה מהחטא שגרם לעונש המיתה, ועל
כרחק שכל מיתתה אינה באה אלא לכפר על חטא זה,
כשם שהפרה באה לכפר עליו.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן יַעֲזֹב לֹא הָאֲמֻנָתָם בִּי
לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִכְזֹב לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקָּהָל
הַזֶּה אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם: (כ, יב)

וברש"י הביא מהגמ' "והלא הצאן ובקר ישחט קשה מזו,
אלא לפי שבסתר חסך עליו הכתוב, וכאן שבמעמד כל
ישראל, לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם".

והנה שם אנו מוצאים שם שלאחר שאמר משה דברים
אלו, נאצל מן הרוח על שבעים הזקנים ונאמר לו למשה
"אלדד ומידד מתנבאים במחנה". ובדבר נבואתם גילו
לנו חז"ל שנתנבאו על כך שמשה מת ויהושע מכניס.
ולפי האמור נבין היטב, דבאמת עיקר הגזירה כבר נגזרה
אז, בעקבות אמירה זו, רק שחיסך עליו הכתוב ולא
פרסמו, כיון שגם החטא עצמו היה בסתר, עד למעשה זה
של מי מריבה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדָם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן בַּחֲרֹב אֵצִא
לְקִרְאֲתְךָ: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִסְלָה נִעְלָה וְאִם
מִיָּמִיד נִשְׁתָּה אֲנִי וּמִקְנִי וּנְתַתִּי מִכֶּרֶם רַק אֵין דְּבַר
בְּרַגְלִי אֶעֱבֹרָה: וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֲדָם לְקִרְאֲתוֹ
בְּעָם כְּבֵד וּבְיָד הִזְקָה: (כ, יד-כ)

יש להבין מדוע אחר שסרב אדם לתתם עבור בגבולו,
ואף הוסיף ואמר פן בחרב אצא לקראתך, הוסיפו לבקש
ונתתי מכרם, וכי מפני זה יתרצה יותר שיעברו בגבולו.

וי"ל שבתחילה אדם לא נתנם עבור בגבולו מפני שירא
שבאים לפרוע שטר החוב שהיה להם מיצחק - 'הוי גביר
לאחיך', ולכך איימם שאם ינסו לבוא בארצו, ישתמש
בברכה שהוא קיבל - 'ועל חרבך תחיה'. ולכך אמרו לו
ונתתי מכרם - כאן הבטיחוהו שלא באים להשתרר עליו
כאדוניו, שהרי מה שקנה עבד קנה רבו ואם הם מוכנים
לשלם על אכלם ושתייתם, מעשיהם מוכיחים עליהם
שלא באים עליו כאדוניו. אבל למרות כל זאת - סירבם
אדם לעבור בגבולו ויצא לקראתם בעם כבד וביד חזקה.

ובזה נבין את מה שרש"י הביא מחז"ל בטעם הדבר
שאהרן הכהן נסתלק מהם דווקא על גבול ארץ אדם
"מפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע, נפרצו
מעשיהם וחסרו הצדיק הזה". ולכאן הדברים תמוהים,
וכי היכן מצינו שנתקרבו לעשו. אבל לפי האמור יובן
שהחשיבה להם התורה את מה שהסכימו לוותר לעשו
על אותה הברכה של הוי גביר לאחיך, כאילו נתחברו
לאותו רשע.

אִזּוּ יִשִּׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֶי בָּאָר עֲנֹה לָהּ:
(כא, יז-כ)

בביאור פסוקים אלו נתקשו המפרשים - מה ראו עתה
לומר שירה על באר זו, אחר שכבר הייתה עמם לפני כן
כל מ' שנה. וביותר, שהרי לא מצינו שאמרו שירה על
ירידת המן או על ענני הכבוד. וברש"י הביא לבאר
פסוקים אלו ע"פ מדרשו, שאמרו שירה על הנס של נחל
ארנון שהתרחש על ידה. אבל צריך להבין דברים אלו,
שהרי מלשון הפסוקים משמע שאמירת השירה הייתה
על עצם נתינת הבאר.

והנה כל אותם ארבעים שנה הייתה להם הבאר בזכותה
של מרים, ומיד כשמתה נסתלקה מהם, ואחר כך חזרה
בזכות משה. ומבואר בחז"ל שהסיבה שזכתה מרים לכך
הייתה בזכות השירה שאמרה על ים סוף. ואם כן יובן,
שכיוון שכל עצמה של באר זו לא ניתנה להם אלא בזכות
השירה, לכך היה מתחייב שיאמרו שירה על חזרתה.

ולפי זה דברי חז"ל בדבר הנס של נחל ארנון הם גם כן
בעומק ענין זה, שהרי גם אז בקריעת ים סוף נתעוררו
לומר שירה לאחר שראו את מצרים מת על שפת הים,
וגם כאן באו לידי שירה לאחר שראו את האמוריים מתים
לפניהם, בנס שהתגלגל על ידי אותה הבאר שקיבלו
בזכות השירה שנאמרה בים סוף.

לב לרעת – ענין בפרשה

התביעה משמים על אשר רבו בני ישראל את השם

מן הפרשיות הסתומות והחתומות שבתורה, אם לא העלומה שבכולן, זוהי פרשת חטאם של משה ואהרן - מי מריבה. וכבר אמרו דורשי רשומות שלא נסמכה פרשה זו לפרשת פרה אדומה אלא ללמדך שאף היא כמו זו - סוד חתום מכבשונו של עולם, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה. ואכן, המעיין יראה שמפרשי המקרא לדורותיהם נלאו למצוא הפתח שיאיר לנו על התביעה הדקה שגרמה לכך שמשה ואהרן לא יזכו להשלים את תפקידם ולהכניס את בני ישראל לארץ המובטחת. למרות כל הנאמר בעניין זה, דומה שכל המבקש להתחקות אחר חקרה של פרשה זו, סופו לעמוד ולומר 'אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני'. אבל לאחר כל זאת, תורה היא וללמדה אנו צריכים, וננסה לגשת אל הקודש במורא, ולראות את הצד השווה בכל הנכתב והנאמר.

והנה הסכימו רוב ככל המפרשים, שלא על חטאם נתבעו משה ואהרן, אלא חטא העדה הוא שנתלה בהם, כמו שמוכיח לשון הפסוק: "הָמָּה מִי מִרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וַיִּקְדֹּשׁ בָּם" - היה כאן פגם מצד בני ישראל שנתבע משה ואהרן בתור מנהיגי העם. וכן מצינו שאמר להם משה בפרשת ואתחנן - "וַיִּתְעַבְּרָה ה' בִּי לְמַעַן כֶּם". ומי שעדיין ספק בליבו, שיסור נא ויראה מקרא מלא שדיבר הכתוב בספר תהילים: "וַיִּקְצִיפוּ עַל מִי מִרִיבָה וַיִּרְעוּ לְמִשְׁחָה בְּעֶבְרָם". מכל אלו עולה שחטא מי מריבה היה בעיקרו חטא מצד בני ישראל אשר נתבע משה ואהרן. ואם כן צריכים אנו להבין מה באמת גרם לכך שנתבעו על חטא לא להם.

והבא ללמוד על כך מפי הכתוב, נתקל בכמה קשיים. ראשית, שלא נתפרש בכתוב מה בכלל היה מעשה אהרן בדבר זה. ועוד, שהרי משה רבינו בחומש דברים בהוכיחו את העם על דבר חטא המרגלים, אומר בתוך הדברים: "גַּם כִּי הִתְאַנַּף ה' בְּגִלְלָתְכֶם לְאָמַר גַּם אֶתָּה לֹא תָבֹא שָׁם". ומכך אנו למדים שכבר בעת חטא המרגלים נאמר לו למשה שלא יזכה להיכנס לארץ, ואם כן נמצא שקדמה הגזירה למעשה זה של מי מריבה שלושים ושמונה שנה, ולכאורה הוא לא כמשמעות הכתוב כאן. ומלבד כל זאת הרי מצינו שכבר במצרים אחר שאמר לו משה לקב"ה "לָמָּה הִרְעִיתָהּ לְעַם הַזֶּה" - ונענה מפי הגבורה "עֲתָה תֵּרָאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפָרְעָה", ודרשו ע"ז בגמ' - 'עתה תראה - במלחמת פרעה אתה רואה, ואי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים', ומכאן משמע שכבר אז בארץ מצרים נגזרה גזירה זו, ולא עתה בימי המדבר, והדברים צריכים ביאור.

תכלית יציאת מצרים וקבלת התורה, הייתה כדי להגיע לארץ ישראל ושם לבנות את הממלכה הגדולה של עם הנאמן להשם ולדברו - כמו שנאמר להם לישראל במעמד הר סיני: "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מְמֻלָּת כְּהִנִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ". ארץ ישראל התייחדה למטרה זו הן בזכות השראת השכינה שהייתה בה, והן בהשגחת ה' המיוחדת שיש עליה תמיד, כמו שאנו יכולים ללמוד מלשון הפסוק: "אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיהָ דִּרְשׁ אֶתָּה תָּמִיד, עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיהָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה".

הכניסה לבית השם דרשה מבני ישראל הכנה מוקדמת, ולשם כך נועדו ימי המדבר. תקופה זו לא הייתה כאמצעי מעבר גרידא, אלא היה לה תפקיד רב משמעות בהכנת עם ישראל לכניסה לארץ. בימים אלו בני ישראל זכו להנהגה מיוחדת מלפני המקום, והשראת השכינה עליהם הייתה באופן הנגלה ביותר ששייך, כהכנה לחיים בצל ה' בארץ ישראל.

בזה הזמן נשלחו להנהיגם שני משרתי השם - משה ואהרן, אשר תפקידם היה להעביר לבני ישראל את הנהגת הקב"ה בשני חלקים אלו: משה רבינו הוריד לבני ישראל את התורה מן השמים, והביא לפנייהם תמיד את דבר השם, ואהרן שימש להם בתפקיד הכהן הגדול אשר על ידי עבודתו ומעשיו לפני הקב"ה, שרתה שכינה בישראל.

את הביטוי לתפקידיהם אפשר למצוא במה שלמדנו חז"ל שהמן ניתן להם לישראל בזכותו של משה, וענני הכבוד בזכות אהרן. יש במתנות אלו בכדי לסמל את תפקידו של כל אחד מהם. משה רבינו, אשר הוריד להם את דבר השם מן השמים

והעביר להם תמיד את הנהגת הקב"ה, בזכותו ירד להם המן שאף הוא היה לחם מן השמים. אהרן הכהן אשר בזכות עבודתו ובכוח מעשיו שרתה השכינה בישראל, זכו מחמתו לענני הכבוד שביטאו את השראת השכינה בתוכם.

ההנהגה המיוחדת שזכו לה בני ישראל בימי המדבר, דרשה מאיתם להיות בדרגה גבוהה של קירבה לקב"ה ועשיית דברו, וכמו שמצינו שנשתבחו בני אותו הדור מפי הכתוב: "זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבְתָּ כְּלוּלְתֶּיךָ - לְכַתֶּךָ אַחֲרֵי פְּמִדָּר פְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה". והנה דווקא מחמת דרגתם הגבוהה, מצינו שהיו עליהם תביעה בכל פעם כשפגמו משהו מן הדרגה המיוחדת שנדרשו אליה. אבל כל זה נכתב לרוב מעלתם, ובשבחם דיבר הכתוב - שכל אותם השנים לא היו בידם אלא חטאים אלו בלבד, כמו שכבר דרשו חכמינו - אשרי הדור שעוונותיו ספורים. בנוהג שבעולם שאין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אבל דור דעה זה, שהתורה לא כיסתה אפילו על חטאי היחידים שבהם, לא נמצאו בהם בכל ארבעים שנה אלא אותם החטאים שמנתה בהם התורה בלבד.

לאחר מעמד הר סיני, כאשר עלה משה לשמים ובושש לבוא, אנו מוצאים להם לבני ישראל שנכשלו בחטא העגל. בעקבות חטא זה הקב"ה ביקש להשמידם ולהפוך את משה לגוי גדול, ולאחר שביקש עליהם רחמים ונסלה להם החטא, הוזהרו מפי הגבורה - והיה כיום פקוד ופקדתי עליהם עוונם. ואכן, חטא זה נפקד עליהם כאשר חטאו במרגלים, ואזי נגזרה הגזירה על כל בני אותו הדור שלא ייכנסו לארץ.

והנה מצינו בתורה בדבר חטא העגל, שנתלה באהרן הכהן, וכמו שמשם רבינו אומר בספר דברים "וּבְאַהֲרֹן הַתְּאֵנָה יִי מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אַהֲרֹן בְּעַת הַהוּא". חטא המרגלים לעומתו לפי פשטות לשון הכתוב, נתלה לו במשה רבינו, ומחמתו אמר לו הקב"ה שלא יכנס לארץ. והנה נאמנים עלינו דברי חז"ל שלא חטאו חלילה משה ואהרן במעשים אלו, אבל מכל מקום אם תלתה התורה תביעת חטא העגל באהרן ותביעת חטא המרגלים במשה, לא דבר ריק הוא מאיתנו, וצריכים אנו להבינו.

והנה חטא העגל התרחש על ידי שטעו לחשוב שמשם רבינו אשר העלם מארץ מצרים - נסתלק מאיתם, וחיפשו מי שינהיגם מכאן והלאה. התביעה עליהם הייתה שבכך נמצא במעשיהם פגם באמונה בהשראת השכינה שהייתה בקרבם תמיד, ואשר על כן ביקשו מי שינהיגם מעתה. חטא המרגלים לעומתו - שורשו היה בפגם באמונה בחלק השני שנתגלה להם בימי המדבר - השגחת הקב"ה הרצופה עליהם בכל עת.

חטאים אלו נתבעו ונתלו במשה ואהרן - מנהיגי העם, מכיוון שזה היה תפקידם - להביא את הנהגת השם אל עם ישראל. חטא העגל נתלה באהרן משום שזהו היה תפקידו - להביא להשראת השכינה בישראל, ואם לבני ישראל היה חיסרון באמונה בהשראת השכינה בתוכם, נתלה הפגם בקבלת הנהגתו. ולעומתו משה רבינו, תפקידו היה להביא את הנהגת ה' אל בני ישראל, ולפיכך נתלה מעשה המרגלים בחיסרון בקבלת הנהגה זו, שהרי כל מהותו של חטא זה בכך שלא האמינו דיים בהשגחת השם עליהם.

בין כך ובין כך נגזרה הגזירה שלא יזכו להכניס את העם לארץ המובטחת, משום שארץ ישראל ראויה לבני ישראל רק לאחר שישלימו את הנדרש מהם בימי המדבר, אבל כיוון שבני ישראל תחת הנהגתם של משה ואהרן לא זכו להגיע לדרגה זו, לפיכך לא זכו שהם יכניסום לארץ.

אבל כל זה נתלה למבחן, כיון שייתכן היה לומר שהחיסרון לא תלוי בקבלת בני ישראל את הנהגתם, אלא רק בבני אותו הדור אשר ניסו את הקב"ה עשר פעמים ולא היו ראויים לחיים בצל ה'. ולכך המתין להם הקב"ה עד לאחר שכלו למות כל אנשי המלחמה ובאו כל העדה - העדה השלמה למדבר צין. אז היה המבחן של מי מריבה, שהוכיח שלמרות כל מה שעברו, העם עדיין לא בדרגה הנדרשת בשביל להיות תחת הנהגתם של משה ואהרן.

ומעתה - סופו הוכיח על תחילתו שעדיין קיים בינותם אותו הפגם אשר שורשו החל כבר במצרים, כאשר באו לפני משה ואמרו לו - למה הרעות לעם הזה, ואשר בעקבות כך נאמר לו לראשונה מפי הגבורה - עתה תראה, שלא יזכה להביאם לארץ. - אם כך הם פני הדברים, ועדיין אינכם מאמינים בהשגחת ה' עליכם, אין אתם ראויים להנהגתו של משה רבינו.

במדבר התברר שעם ישראל לא היו ראויים להיות תחת ההנהגה הנגלית ביד איש האלוקים. ובאמת - מכאן ואילך ועד סוף כל הדורות ההנהגה עתידה להתקיים תמיד על ידי מי שיבחר ה' מתוך העם, משום שהנהגה ישירה מהקב"ה באספקלריא המאירה, דרשה מהם להיות בדרגה גבוהה יותר של אמונה, שלא זכו להגיע אליה אז.

מי שנבחר להנהיג את העם מכאן והלאה ולהנחילם את הארץ, היה יהושע בן נון - משרתו של משה. הסיבה לכך היא משום שאם נבקש למצוא מיהו מתוך העם אשר לא חטא כלל בעגל ובמרגלים, לא נמצא אלא את יהושע בלבד. אמת - גם שבט לוי לא חטא בעגל, אבל הם לא היו מוגדרים כחלק מהעם. כלב בן יפונה לא חטא יחד עם שאר המרגלים, אבל התורה כותבת עליו שרוח אחרת הייתה עמו, והוא כלל לא נמנה בינותם. ואם כן נמצא שיהושע בן נון היה היחיד מעם ישראל אשר היה גם בתוך הריקודים והמחולות בחטא העגל וגם נמנה על התרים את הארץ, ולמרות הכול אמונתו בה' ובמשה עבדו לא נפגמה כמלוא הנימה. לכך הוא זכה ונבחר כמי שראוי להעביר את הנהגת הקב"ה אל בני ישראל, ולהכניסם לארץ המובטחת.

המתבונן יראה שהתורה בעצם מלווה את סיפורם של בני ישראל מתחילת היותם לגוי, דרך יציאת מצרים, מעמד הר סיני וניסי המדבר, אבל רגע לפני שמגיעים לתכלית - הכניסה לארץ המיוחלת, התורה קוטעת את הסיפור, וההמשך נכתב רק בספר יהושע. וכאן עולה התמיהה - מדוע באמת לא כתבה התורה לכל הפחות את העיקר - שלבסוף הם זכו להגיע אל הארץ המובטחת.

והתשובה פשוטה - בשונה משאר נבואות שבנ"ך, תורת משה רבינו היא לא בגדר נבואה שנאמרה לשעתה, אלא כל הנכתב בה מוכרח להיות אמת ויציב וקיים לעד. אילו היה נכתב בתורה שבני ישראל נכנסו לארץ, לא ייתכן שיהיה מציאות אחרת, ובלתי אפשרי היה שיגלו ממנה לאחר מכן.

קבלה היא בידינו מדור דור, שאילו באמת זכו ישראל ומשה רבינו היה מכניסים לארץ, לא היו גולים משם לעולם, אבל כיוון שלא השלימו את הנדרש מהם בימי המדבר, לא זכו להגיע ליישוב עולמים בבית השם. ימי הכלולות שהחלו כבר אז - בארץ לא זרועה, עדיין לא הושלמו, והם עתידים להגיע לתכליתם רק באותו הזמן עליו נאמר: "ומשֹׁשׁ חֶתָן עַל פֶּלֶה יִשְׁיֵשׁ עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ", במהרה בימינו.

לב המלך - מתורתו של רבינו בעל ה'בן מלך'

הנהגת צרכיהם של ישראל - בהשגחה מיוחדת מאת ה'

המשמעות הגדולה של ענין זה באה לידי ביטוי בירידת המן, שהקב"ה סיפק מזון לישראל מאז צאתם ממצרים ארבעים שנה במדבר, וזנם וכלכלם בארץ ציה ועייף בלי מים. משמעות המן לא היה רק לשעתו ולדורו, אלא הוא סימן ואות על כללות סדר מציאות נתינת המזון לישראל, שהוא מאת ה' רועה ישראל, 'ברעב זנתנו ובשבע כלכלתנו'. אלא שמאז שפסק המן, עלינו לעשות פעולות והשתדלות להשגת המזון כדרכו של עולם, אולם יש לישראל יחס מיוחד שהקב"ה דואג להם לפרנסתם ומכין להם דרכים להשגת מזונם, בהשגחה מיוחדת ובברכה מרובה כאב רחמן ומלך טוב ודואג.

והוא גם טעם המצוה לתת את המן למשמרת בצנצנת, כלומר להורות ולהודיע שבכל הדורות נמשך הנהגה זו, אף שהפסיק ירידת המן, עם זאת הוא אלוקינו רוענו זוננו הזן ומפרנס אותנו בכל עת. כדכתיב - קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן, והנח אותו לפני ה', למשמרת לדורותיכם (שמות טז, לג).

ובטעם המצוה לתת הצנצנת למשמרת דווקא לפני ה' לפני העדות, נראה שהוא להורות כי כשם שמצוין תצא תורה וקול הנבואה יוצא מבין הכרובים, כך גם השפעת הפרנסה וברכת ה' יוצאה לישראל ממקום השראת השכינה בקרבם. וכדכתיב - כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתה. צידה ברך אברך אבינויה אשביע לחם (תהילים קלב, יג).

לשליחת הערות וכן לקבלת הגיליון ניתן לשלוח הודעה לכתובת: levleovin@gmail.com.